

NIEUWSBRIEF PROJECT ARBEIDSDERMATOSEN SURVEILLANCE

Juli 2005

Inleiding

Inmiddels is het eerste halfjaar van 2005 alweer verstreken en dus hoog tijd om u doormiddel van deze nieuwsbrief op de hoogte te houden van het ADS-project en u enkele cijfers van 2004 te tonen.

Naast de algemene cijfers die voor 2004 per kwartaal staan vermeld, worden cijfers besproken van meldingen van schilders die in 2004 wat frequenter zijn gemeld dan in voorgaande jaren. In de casus wordt een geval beschreven van contacteczeem veroorzaakt door hortensia's. Interessante bijeenkomsten en symposia staan vermeld in de agenda en tot slot treft u nog een nieuwsbericht aan.

Overzicht van de meldingsgegevens het jaar 2004

Aantal geretourneerde kaarten en meldingen

De hoeveelheid binnengekomen meldingen per kwartaal wordt vermeld in tabel 1. Het aantal geretourneerde kaarten in 2004 is vrijwel constant gedurende het jaar. Alleen het laatste kwartaal laat een lager aantal zien. In de eerste drie kwartalen van 2004 is het percentage van kaarten dat terug is gekomen boven de 97%, in het vierde kwartaal ligt dit percentage iets lager, namelijk op 92,4% (in de eerste drie kwartalen waren er 23 potentiële melders en in het laatste kwartaal was dit aantal 22).

Het aantal meldingen laat een vergelijkbaar patroon zien, een lichte daling in de laatste twee kwartalen. Ditzelfde geldt voor het aantal meldingen per kaart.

Vergelijking van de totalen van 2004 met het voorgaande jaar laat een forse daling zien in het aantal meldingen. Opgemerkt moet worden dat de aantallen voor 2003 zijn aangepast ten opzichte van eerder meldingsoverzichten en het Signaleringsrapport Beroepsziekten 2004. Er ontbrak nog een groot aantal meldingen uit 2003 in die overzichten en deze zijn hierin wel opgenomen.

	1e kwar- taal	2e kwar- taal	3e kwar- taal	4e kwar- taal	Totaal 2004	Totaal 2003	Vershil 2004 t.o.v. 2003
aantal geretourneerde kaarten	67	68	69	61	265	281	-5,7%
percentage kaarten terug	97,1%	98,6%	100,0%	92,4%	97,1%		
aantal meldingen	213	220	203	178	814	993	-18,0%
aantal meldingen per kaart	3,2	3,2	2,9	2,9	3,1	3,5	-13,1%

Tabel 1 Aantal meldingskaarten en meldingen van 2004 per kwartaal vergeleken met 2003

Onderstaande tabel toont de diagnoses die zijn gemeld in 2004 per kwartaal. Aandeel contacteczeem blijft rond de 80%. De neoplasmata lijken te zijn afgenomen in 2004, dit kan echter deels verklaard worden door het ontbreken van de kaarten van oktober t/m december van een melder die relatief frequent neoplasmata meldt.

	1e kwartaal	2e kwartaal	3e kwartaal	4e kwartaal	Totaal 2004	%	Totaal 2003	%
Contacteczeem	179	175	163	135	652	80,1%	803	80,9%
Contact urticaria	5	3	3	3	14	1,7%	11	1,1%
Folliculitis/ acne	2	2	4	0	8	1,0%	4	1,2%
Infecties	2	1	3	3	9	1,1%	12	1,2%
Mechanisch trauma	4	0	0	2	6	0,7%	11	1,1%
Nagels	3	2	3	4	12	1,5%	3	0,3%
Neoplasmata	10	16	13	13	52	6,4%	108	10,9%
overige dermatosen/ onbekend	8	21	14	18	61	7,5%	41	4,1%
Totaal	213	220	203	178	814	100%	993	100%

Tabel 2 Hoofddiagnosen van de meldingen in 2004 per kwartaal vergeleken met 2003

Meldingen van arbeidsdermatosen per beroepssector

Tabel 3 geeft de verdeling van de meldingen over de sectoren in 2004 per kwartaal weer en tevens het totaal van 2003. Hierbij is uitgegaan van het aangepaste aantal meldingen in 2003 (waardoor er een verschil waar te nemen is tussen deze cijfers en de cijfers van 2003 in eerdere overzichten en het Signaleringsrapport Beroepsziekten 2004 van het NCvB). De tabel laat zien dat het absolute aantal meldingen voor het overgrote deel van de sectoren is gedaald. Alleen in de transportsector en het onderwijs is het aantal meldingen gestegen in 2004 ten opzichte van 2003.

Wordt echter rekening gehouden met het totaal aantal meldingen, dat in 2004 18 % lager ligt dan in 2003, dan zijn een aantal verschuivingen waar te nemen. In de gezondheids- en welzijnszorg, de metaalsector en de cosmetica/ lichaamsverzorging is het relatieve aantal meldingen in 2004 gestegen met respectievelijk 20%, 14% en 16%. Relatieve dalingen van respectievelijk 30% en 22% zijn te vinden in de agrarische sector en de voedingssector.

Sector	1e kwartaal	2e kwartaal	3e kwartaal	4e kwartaal	Totaal 2004	Totaal 2003
Voedingssector	19	19	23	17	78 (59)	122 (110)
Gezondheids- en welzijnszorg	41	34	35	24	134 (123)	137 (124)
Metaalsector	21	28	35	28	112 (98)	120 (109)
Agrarische sector	16	14	19	14	63 (38)	111 (57)
Cosmetica/ lichaamsverzorging	29	28	14	14	85 (81)	90 (87)
Bouwnijverheid	16	20	18	19	73 (55)	83 (53)
Industrie	7	17	14	15	53 (42)	80 (72)
Overige sectoren	13	17	18	9	57 (38)	87 (58)
Detailhandel	10	12	5	10	37 (29)	57 (53)
Schoonmaaksector	21	9	9	10	49 (46)	49 (45)
Transport	9	10	5	9	33 (15)	24 (13)
Publieke dienstverlening	3	4	1	3	11 (8)	19 (12)
Onderwijs	5	8	6	6	25 (16)	13 (7)
Winning van delfstoffen						1 (0)
Totaal	210	220	202	178	810 (673)	993 (803)

Tabel 3 Aantal meldingen in 2004 per kwartaal, het totaal van 2004 en het totaal van 2003. Tussen haakjes staat het aantal meldingen van contacteczeem.

Specifiek beroep: schilder

Aantal meldingen van schilders was in 2002, 2003 en 2004 respectievelijk 12, 10 en 18. In de meerderheid van de meldingen ging het om contacteczeem. In deze drie jaar zijn in totaal 8 meldingen geweest van neoplasmata, één van folliculitis en één overige dermatose.

In 2004 is een toename van het aantal meldingen van contacteczeem naar 14 te zien. De agentia die genoemd zijn in de meldingen van contacteczeem staan vermeld in tabel 4. Nat werk en irriterende stoffen zijn de meest voorkomende agentia.

Agens	2002	%	2003	%	2004	%	totaal
Nat werk	1	12,5	2	25,0	4	28,6	7
Irriterende stoffen	1	12,5	2	25,0	3	21,4	6
Epoxyhars	1	12,5			2	14,3	3
Chroom	1	12,5			1	7,1	2
Conserveermiddelen					1	7,1	1
Oliën					1	7,1	1
Acrylaten					1	7,1	1
Zepen en detergentia	1	12,5	2	25,0			3
Verf	1	12,5					1
Andere oplosmiddelen	1	12,5					1
Parfums/ geurstoffen			1	12,5			1
Overige agentia			1	12,5			1
Onbekend	1	12,5			1	7,1	2
Totaal	8	100	8	100	14	100,0	30

Tabel 4 Oorzakelijke agentia van meldingen van contacteczeem bij schilders in 2002 tot 2004.

Uw eigen meldingsgegevens teruggekoppeld

Hieronder vindt u weer een overzicht van uw meldingen die zijn binnengekomen in het jaar 2004. In tabel 5 wordt per kwartaal een overzicht gegeven van de hoeveelheid kaarten en meldingen die er van u zijn binnengekomen. De andere tabel geeft de hoeveelheid meldingen per diagnose weer.

VOORBEELD ZONDER GETALLEN

	1e kwartaal	2e kwartaal	3e kwartaal	4e kwartaal	totaal 2004
kaart geretourneerd?					
aantal meldingen					

Tabel 5 Overzicht binnengekomen kaarten en aantal meldingen 2004

Diagnose	1e kwartaal	2e kwartaal	3e kwartaal	4e kwartaal	totaal 2004
Contacteczeem					
Infecties (Tinea, Wratten en anders)					
Overige dermatosen					

Tabel 6 Hoofddiagnosen van uw meldingen in 2004

Casus

Contacteczeem door hortensia's (J. de Rooij, Prof. Dr. D.P. Bruynzeel en Dr. T. Rustemeyer)

Inleiding

Hortensia's (hydrangeas) zijn bekende tuin- en kamerplanten die sinds kort ook als snijbloemen in bloemstukken gebruikt worden. Contactallergie voor hortensia's kan voorkomen bij personen die beroepsmatig of door hun hobby met deze planten werken. In de literatuur zijn verschillende gevallen van beroepsgerelateerde contactallergie bij hortensiakwekers beschreven¹.

Casus

Een 56-jarige vrouw werd doorverwezen naar de polikliniek dermato-allergologie met sinds een jaar persisterend eczeem aan de handen en in het gezicht. Zij was samen met haar man 32 jaar werkzaam als kweker en kweekte sinds 2 jaar hortensia's als snijbloemen waardoor zij intensief in contact kwam met sappen van de plant. Direct contact met plantensappen aan de handen werd vermeden door het dragen van latex-vrije handschoenen, echter patiënte droeg deze niet consequent. Nadat patiënte tijdelijk met haar werk was gestopt verdween het eczeem binnen enkele weken, zodra zij echter weer begonnen was met werken keerde het eczeem

binnen dagen terug. Ook haar man die ook in de kwekerij werkte en een nabij gelegen hortensiakweker zouden soortgelijke huidafwijkingen aan de handen hebben. Aan de vingers en de handpalmen was roodheid te zien met schilfering en vesikels en rond de ogen en mond roodheid met schilfering.

Allergologisch epicutaan onderzoek met de Europese standaardreeks, een pesticide dat in de kwekerij werd gebruikt en het blad van een *Hydrangea macrophylla*-soort lieten positieve reacties zien op hydrangeablاد (48 u: 2+; 72 u: 2+) en nikkelsulfaat (48 u: 2+; 72 u: 2+), wat het verhaal van patiënte bevestigde dat goedkope oorbellen bij haar eczeem veroorzaakten. Patiënte kreeg het advies consequent vinyl handschoenen te dragen en zonodig mouwstukken te gebruiken bij contact met hortensia's en haar werkbank goed schoon te houden. Verder werd patiënte aangeraden om accidenteel hand - gezicht contact te voorkomen.

Bespreking

Hortensia's komen voor in Noord, Centraal en Zuid Amerika, Japan en China. De familie van de Hydrangeaceae telt ongeveer 25 soorten. De meest gekweekte soorten in Nederland stammen af van de *Hydrangea macrophylla* (Thunb.) *seringe* subspecies *macrophylla*².

In 1982 werd het verantwoordelijke allergeen geïsoleerd en geïdentificeerd als hydrangenol. Jaren lang werd aangenomen dat hydrangenol een zwak allergeen was, zodat een lange periode van contact met de plant noodzakelijk was voor het ontstaan van het eczeem. Echter, in 1991 werd het sterk sensibiliserende vermogen van hydrangenol aangetoond in experimenteel onderzoek met cavia's³. Toch is er in de praktijk meestal sprake van langdurig contact met de plant voordat contact allergisch eczeem ontstaat. Dit is mogelijkwijs het gevolg van de verschillende concentraties hydrangenol in verschillende soorten hortensia's, in verschillende plantendelen en in verschillende seizoenen en omdat er wel contact is met de plant maar niet met het sap. Kruisreacties met andere planten zijn niet bekend².

Om plakproeven op de huid te verrichten wordt een concentratie van 0.1% van puur hydrangenol of een plakproef met het blad van een hortensia aangeraden³.

De meeste patiënten kunnen door beschermende handschoenen te gebruiken hun werk klachtenvrij voortzetten.

Sinds hortensia's niet alleen als kamer- en tuinplant, maar ook als snijbloem gebruikt worden, wordt contacteczeem van de handen niet alleen gevonden bij kwekers die hortensia's als kamer- en tuinplant kweken, maar juist ook bij kwekers die de plant als snijbloem kweken en bloemisten die de snijbloem in bloemstukken verwerken. Deze laatste 2 groepen hebben een intensiever contact met de plant, in het bijzonder met het sap van de plant.

Referenties

1. Meijer P, Bruynzeel DP, Coenraads PJ. Contactallergie voor hortensia (hydrangea). *Ned Tijdschr Dermatol Venereol* 1991; 1: 88-89.
2. Hausen BM, Vieluf IK. *Allergiepflanzen-Pflanzenallergene: Handbuch und Atlas der allergie-induzierenden Wild- und Kulturpflanzen*. Landsberg/München: Ecomed Verlagsgesellschaft mbH, 1997; 153-155.
3. Hausen BM. Hydrangenol, a strong contact sensitizer found in hydrangea (*Hydrangea sp.*; Hydrangeaceae). *Contact Dermatitis* 1991; 24: 233-235.

Agenda

ADS project Symposium 14 september 2005 te Utrecht

Het jaarlijkse symposium voor deelnemers van het ADS project en andere geïnteresseerden zal gehouden worden op 14 september 2005 in Hoog Brabant te Utrecht. De sprekers dit jaar zijn mevrouw drs. H.J. Stenveld en mevrouw prof.dr. A. Goossens.

U heeft hiervoor inmiddels een uitnodiging voor ontvangen en u kunt zich aanmelden bij m.m.vanbeurden@amc.uva.nl.

Jubileumbijeenkomst NCvB 4 november 2005 te Amsterdam

Ter ere van het 10-jarig bestaan van het Nederlands Centrum voor Beroepsziekten wordt er op 4 november a.s. van 14-17u een symposium gehouden. Zorg en preventie van mensen met een beroepsziekte staan deze middag centraal. Informatie is te verkrijgen bij Yvonne Bulten (tel.: 020-566 7081 of e-mail: y.bulten@amc.uva.nl).

Heijermanslezing NCvB Beroepsinfectieziekten 9 december 2005 te Amsterdam

De halfjaarlijkse Heijermanslezing van het NCvB vindt plaats op 9 december en heeft deze keer als thema beroepsinfectieziekten. Voor nadere informatie kunt u terecht bij Yvonne Bulten (tel.: 020-566 7081 of e-mail: y.bulten@amc.uva.nl). Voor aanmelding kunt een e-mail sturen naar: ncvb@amc.uva.nl.

Jubileumsymposium Expertisecentrum Eczemen en Arbeidsdermatosen 16 december 2005 te Groningen

Het 10-jarig jubileum van het Expertisecentrum Eczemen en Arbeidsdermatosen wordt gevierd met een symposium waarbij verschillende buitenlandse sprekers voordrachten houden over diverse aspecten van eczeem en arbeidsdermatosen.

Voor informatie: necod@derm.umcg.nl

Nieuws NCvB

In verband met ruimtegebrek binnen het AMC is het NCvB per 27 juni verhuisd naar het gebouw van de Hogeschool van Amsterdam, naast het AMC. Het bezoekadres is nu: Gebouw HvA, Tafelbergweg 51, 1105 BD Amsterdam. Het postadres is ongewijzigd.

Uw meldingskaarten kunt u blijven sturen naar het secretariaat van NECOD in Amsterdam dan wel Groningen.

Contactpersonen

Prof. Dr. D.P. Bruynzeel (NECOD)
020-4440145 fax: 020-4440148
dp.bruynzeel@vumc.nl

Prof Dr. P.J. Coenraads (NECOD)
050-3612896/8000 fax: 050-3612624
p.j.coenraads@med.rug.nl

Dr. T. M. Pal (NCvB)
020-5665324/5387 fax: 020-5669288
t.m.pal@amc.uva.nl